

Ortodoxia – adevărata casă a inimii

**Mărturisiri despre convertirea la Ortodoxie
a paisprezece femei**

Editor VIRGINIA NIEUWSMA

Traducere din limba engleză și note de
Pr. LUCIAN FILIP

Colecția *Apologetica*

Seria *Convertiri*

3

Carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2021

Cuprins

Mulțumiri	9
Cuvânt înainte	11
FREDERICA MATHEWES-GREEN	
<i>Pe scaunul din dreapta</i>	13
KRISTA WEST	
<i>Toate sunt bune foarte</i>	25
YUEN-TSU YU VELICER	
<i>O femeie străină își găsește casa părintească</i>	33
ELISABETA	
<i>„Fie numele Domnului binecuvântat!”</i>	41
SUSAN ENGELHARDT	
<i>De la Roma, acasă</i>	53
JEANNE HARPER	
<i>Mărgăritarul de mare preț</i>	61
SHANNON GRUWELL	
<i>„Să nu Mă pierzi niciodată din vedere...”</i>	69
ANN NAJAR BAUMGARTNER	
<i>„Atunci, cum ar trebui să trăim?”</i>	77
MARY HEATHER LOWE	
<i>Împotriva relativismului, îndreptându-mă către Dumnezeu</i>	85

VIRGINIA NIEUWSMA	
<i>Cutremurul din California</i>	95
SHELLEY HATFIELD	
<i>Ferestre spre cer</i>	107
MAGDALENA BERRY	
<i>O viață neobișnuită</i>	115
LIN RICHARDSON	
<i>„Fericiți cei curați cu inima...”</i>	125
MARY VAUGHN ARMSTRONG	
<i>O vreme de ascultat, o vreme de auzit</i>	131
<i>Indice de referințe scripturistice</i>	141

Dedicație

Iubiților mei părinți, John și Donna Hubbard, care m-au învățat prin cuvânt și faptă să-I urmez lui Hristos și adevărului Său, cu orice preț, oricare ar fi urmările.

Dumnezeu să vă dăruiască mulți ani!

V.N.

Mulțumiri

Editarea acestei cărți a însemnat o mare bucurie, mai ales datorită celor care au ajutat la alcătuirea ei: diaconul Ray Zell și cei de la Conciliar Press¹; Ginny Silva, care m-a ajutat cu competențele ei de editare; Mark Mellis, expertul meu în IT, răbdător cu mine; doamnele cooperante și binevoitoare care au scris pentru această carte (și cele care au redactat manuscrisele, dar care n-au putut fi incluse); Denise Timby, Kathy Johnstone, Carolyn Murphy și Erin Coffin, care au gătit pentru mine, au avut grijă de copii și mi-au oferit darul unei case cu o atmosferă tihnită; Părinților Jon Braun, Seraphim Bell și Patrick Jackson, a căror îndrumare duhovnicească m-a hrănit și întărit; și, în cele din urmă, sunt recunoscătoare pentru cele mai însemnate cinci binecuvântări pe care le-am primit de la Dumnezeu – Tim, sprijinul meu neabătut și căruia pot să-i mulțumesc pentru că m-a adus în Biserica de mare preț a lui Hristos, Annie – cea care mi-a fost alături trup și suflet și un manager extraordinar, April – cea care m-a încurajat cu voioșia ei și a avut grijă de copii, Allison – un izvor de afecțiune sinceră, și Teddy – comediant și împătimit al jocurilor cu mingea.

V.N.

¹ În prezent, Ancient Faith Press.

Cuvânt înainte

În seara aceasta am fost la biserică. Însă, mai înainte de slujbă, tata și-a urmat ritualul de cumpărături: a oprit la bancă, i-a dus pe copii la lecțiile de muzică și a făcut ordine în casă. Văzând că urmează să întârzie la liturghie, i-am dat în grabă niște instrucțiuni fiicei celei mari care îi ajută pe cei mici cu cina.

De pe aleea care duce către Biserica „Sfântul Ștefan” pătrundea prin crăpătura ușii o mireasmă și o cântare dulce care m-au ajutat să-mi adun gândurile. În biserică, am observat icoana praznicului Întâmpinării Domnului așezată lângă ușă. Intram în dimensiunea temporală a Bisericii, în timpul veșnic, conștientizând asta oriunde aş fi privit. În timp ce candelarele răspândeau o lumină lină, mă minunam că atunci când Maica Domnului L-a adus pe Hristos la Simeon și Ana, Dătătorul Legii a ales să Se facă Supus al Legii. Din nou, am contemplat taina Întrupării, pomenită neîncetat în cântările și în Sfânta Scriptură a Bisericii. Am ascultat prorociile de la Isaia despre Mântuitorul. Dacă era să-mi pierd atenția, priveam spre icoana Sfântului Patrick, care a convertit un întreg popor, sau spre cea a Sfintei Maria Egipteanca, care, timp de 40 de ani, s-a pocăit în pustie pentru păcatele săvârșite. Cel mai minunat și mai tainic lucru dintre toate este că spre sfârșitul liturghiei m-am apropiat de potir ca să primesc însăși viața Sa în Euharistie. Noi, cei prezenți la această Cină [de Taină], am răspuns după cum se cuvenea: „Doamne, miluiește!” și „Aliluia!”.

În timp ce conduceam spre casă, încă mă aflu pe acest tărâm ceresc, chiar dacă, în jurul meu, nimic nu se schimbese. Unul din multele paradoxuri este sentimentul că, pe măsură ce petrec mai mult timp în sânul Ortodoxiei, tânjesc tot mai mult după prezența Sfântului Duh din slujbele Bisericii, chiar dacă atunci când „ies, în numele Domnului”, simt că trăiesc cu o și mai mare bucurie.

Ideea este că slujbele ortodoxe *sunt* dintr-o altă lume! La urma urmei, Cel pe care Îl slăvim este Atotputernicul Dumnezeu. Însă,

slăvindu-L nu doar ne pregătim pentru – și într-un mod foarte real intrăm în – rai, ci suntem și hrăniți, întăriți și mai înarmați ca să trăim în această lume. Adevărul este că Dumnezeu nu este atât de preocupat să ne schimbe circumstanțele, ci mai degrabă să ne schimbe pe noi. Sfântul Serafim din Sarov spunea: „Dobân-dește pacea și mii de oameni din jurul tău se vor mântui!”.

Chiar și atunci când am băgat cheia în ușa de la intrare, am simțit că încă trăiam pacea slujbei cerești. Mâncarea mirosea un pic mai bine, am simțit puțin mai multă căldură când i-am salutat pe copii, dezordinea lăsată nu a mai părut la fel de deranjantă.

Poate că descrierea este una simplistă, însă aceasta este viața în Biserică: pregătirea trezvitoare pentru aici și acum – dar între-pătrunsă totuși de mireasma și bucuria cerească care vor urma, astfel încât să nu uităm niciodată care ne este menirea finală. Oare nu pentru această slujire izvorătoare de lumină au fost aduse la ființă sufletele noastre? Oare nu după acest lucru tânjim?

Cele paisprezece femei ale căror povești alcătuiesc această carte au descoperit în Ortodoxie acest lucru, dorind din toată inima să mărturisească ce a însemnat pentru ele drumul pe care l-au străbătut pentru aflarea adevăratei credințe. De-a lungul vieții lor au avut de înfruntat nenumărate provocări. Însă, deși sunt de vârste diferite, vin din contexte diferite și au profesii diferite, toate au descoperit același lucru: deplinătatea credinței creștine și punerea ei în lucrare poate fi descoperită doar în Biserica Ortodoxă.

Ortodoxia a fost numită secretul cel mai bine ținut din Ame-rica. Femeile din carte se roagă și nădăjduiesc din toată inima, spre binele vostru și al generațiilor viitoare, ca acest lucru să nu rămână așa. Nu ne dorim nicicum să păstrăm doar pentru noi această bogăție, ci tânjim din toată inima ca prietenii și apropiații noștri, în orice moment s-ar găsi în călătoria lor duhovnicească, să afle această comoară prețioasă pentru ei și familiile lor. Citito-rule, Dumnezeu să îți dea multă înțelepciune, discernământ și adierea Sa de vânt lin² în timp ce citești această carte, încercând să decizi în sinea ta dacă Biserica Ortodoxă este ceea ce cauți!

Virginia Nieuwsma

2 februarie 1996

² III Rg. 19, 12.

FREDERICA MATHEWES-GREEN

Pe scaunul din dreapta

El era preot de confesiune episcopaliană, însă, într-o târzie seară de sâmbătă, stătea într-o biserică ortodoxă și se gândea la Adevăr. În altar, un preot în veșminte aurii pășea înainte și înapoi cădind, ieșind și intrând prin ușile de la catapeteasmă după un ritual care încă nu-i era familiar clericului episcopalian. Clopoței aurii ai cădelniței răsunau, iar lumina era slabă și străbătută de fum. În partea stângă un cor cânta într-o armonie dăinuitoare, îngemănându-se într-o simplitate *a cappella*. Știa că acesta este adevărul: vechile cuvinte ale acestei slujbe vesperale fuseseră cântate de mai mult de un mileniu. *Lex orandi, lex credendi* (cum te rogi, așa și crezi). Aceasta era Biserica care nu ar fi putut niciodată apostazia, după cum nici nu a făcut-o.

În biserică se afla și soția sa. O dureau picioarele. Se întreba pentru ce mai sunt strane dacă trebuie să stai numai în picioare. Corul improvizat era slab și cânta într-o limbă de neînțeles, care s-ar putea să fi fost engleză. Ceilalți credincioși nu participau la slujbă în niciun mod vizibil. De ce ascund altarul în spatele unui zid? E enervant cum preotul tot intră și iese pe uși ca o figurină dintr-un ceas elvețian. Slujba s-a scurs încet fără a urma un șablon care s-ar fi putut desluși, fiind interminabilă. La un moment dat preotul a spus „Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului”. S-a uitat la ceas din nou; asta era acum 10 minute și sfârșitul încă nu se putea zări.

Pe măsură ce reflectez la trecerea mea de la Biserica Episcopaliană la Biserica Ortodoxă, îmi dau seama că n-am făcut călătoria de una singură, ci într-un automobil cu două locuri. Și nu eu am fost cea care a condus.

Acest fapt este mai important decât ar putea părea la o primă vedere. Ortodoxia răsăriteană are ceva care îi cheamă în mod profund pe bărbați, ceva ce, în general, soțiile lor percep mai greu. Probabil că chemarea de a te alătura acestei comuniuni solide precum o stâncă veche și măreață este asemănătoare chemării de a intra în marina militară. Va cere totul de la tine și nu va ține cont de toanele tale personale, dar atunci când ai terminat stagiul de pregătire vei fi mult mai mult decât ai fi crezut că poți fi vreodată. Nu va cere doar jertfă pe câmpul de luptă, ci moartea sinelui într-un milion de moduri posibile, iar Dumnezeu va fi autoritatea supremă. Este o chestie bărbătească. Nu poți înțelege ușor.

Atunci când i-am întrebat pe membrii micului nostru grup misionar „de ce ați devenit membru?”, două femei (în prezent, amândouă convertite înfocate) au folosit aceleași cuvinte: „Soțul meu m-a târât, eu dând din picioare și țipând”. Altele au răspuns repetând că a fost ideea soțului – el a fost cel cucerit și a adus-o și pe ea, vrând-nevrând. O altă femeie a povestit cum, în fiecare săptămână, ieșea de la cateheză jurând să nu se mai întoarcă nicio dată, pentru ca ulterior soțul să se dea bine pe lângă ea ca să mai încerce încă o dată; acest lucru a durat chiar până în ziua mirungerii ei. Îmi imaginez cum arăta soțul ei, pentru că așa arăta și Gary: fericit, atent, dornic și cu un anumit zâmbet de satisfacție ca al motanului care a prins șoricelul.

La vecernia din acea seară, de acum câțiva ani, eram una din acele soții reticente. Stăteam cu Gary, unul lângă altul, simțind lucruri total diferite, însă șablonul putea fi prezis de la început. În urmă cu mai mult de 20 de ani, atunci când ne-am întâlnit, era un *zoon politikon*, care nu se gândea prea mult la Dumnezeu; eu eram o persoană agnostă, furioasă pe Dumnezeu că nu există și dornică să atace credința prietenilor creștini.

Cochilia lui Gary a început să se fisureze atunci când un profesor a cerut clasei să citească o Evanghelie, el alegând-o pe cea după Marcu „pentru că este cea mai scurtă”. Pot să-mi amintesc presimțirea pe care am avut-o atunci când a zis: „Este ceva în legătură cu acest Iisus. Vorbește cu autoritate. N-am mai întâlnit nimic asemănător în viața mea. Dacă Iisus spune că Dumnezeu există, atunci trebuie să fie unul”.

La nunta noastră am citit o rugăciune hindusă și apoi am plecat într-un tur al Europei cu autostopul. Pe 20 iunie 1974 am intrat într-o biserică din Dublin și, privind o singură dată la o statuie a lui Iisus, am căzut în genunchi. Puteam auzi o prezență din interior care-mi spune „Eu sunt viața ta”, știind că este Cel pe care-L respinsesem și pe care-L ridiculizasem, Care a venit în sfârșit să mă cucerească pentru veșnicie. A fost o experiență cutremurătoare din care am ieșit clipind ca un nou-născut, iar acum, decenii mai târziu, încă mai sunt copleșită de recunoștință și înfiorare pentru că am fost salvată, pentru acest uriaș și nemeritat dar.

După cum era de așteptat, Gary avea nevoie de Adevăr ca să creadă, în timp ce eu aveam nevoie de o experiență mistică, de una personală. În anii ce au urmat, am mers împreună la seminarul episcopalian, împreună am fost „botezați în Sfântul Duh” și am petrecut câțiva ani în mișcarea harismatică primară. El a fost numit preot și, la câțiva ani, ne-am tot mutat la câte o nouă biserică, născându-ni-se copii în tot acest timp. Când experiența harismatică a început să se învechească, el a redescoperit tradiția liturgică din copilărie în timp ce eu m-am îndreptat spre direcția spirituală și concentrarea pe rugăciune. Deși există pericole pe fiecare din aceste căi – o atitudine ultra-bisericească se poate transforma într-o formă fără substanță, iar misticismul poate pluti într-un egocentrism de tip New Age –, niciunul nu ne-am ratat angajamentul principal față de Iisus ca Domnul. Oriunde am mers, Dumnezeu ne-a ținut lângă El și unul lângă altul.

În timp ce mă mișcam de pe un picior pe altul, de durere, pe pardoseala acelei biserici ortodoxe întunecate, mă întrebam dacă noul drum al lui Gary va avea și pentru mine vreodată sens. Ceea

ce-l împinsese la ușa acelei biserici a fost în primul rând neliniștea crescândă față de schimbările din Biserica Episcopaliană, schimbări care au fost atât de natură morală, cât și teologică.

De exemplu, episcopul Jack Spong a atras privirea publică asupra diocesei sale din New Jersey; el părea să interpreteze predilecția anglicană pentru *via media* (calea de mijloc) drept „calea *mass media*”. Spong propovăduia că genul partenerilor care se află în relații trupești este lipsit de importanță atât timp cât aceștia se află în relații monogame, începând să hirotonească homosexuali în pofida consensului național eclezial.

Însă limitele trasate în nisip se pot rescrie foarte ușor. Robert Williams, un cleric episcopalian, a declarat că monogamia nu este necesară, viața maicii Teresa putând fi „mult îmbunătățită... dacă ar întreține relații sexuale”. Spong i-ar fi putut retrage lui Williams mandatul de misionar, însă n-ar fi putut să-l depună din treapta preotească; se pare că a fost lecție pentru toți, mai puțin pentru episcopul Spong.

Dacă acele evenimente ne-au tulburat, altele ne-au făcut să ne simțim frustrați și triști. Pe 1 iulie 1991, am fost prezentă pentru a vota în Casa Episcopaliană a Episcopilor¹ o rezoluție care cerea clerului hirotonit să se ferească de relații sexuale în afara căsătoriei. Atunci când buletinele de vot au fost numărate, rezoluția a căzut. Îmi amintesc că prin minte mi-a trecut următorul gând: „Aceasta nu mai este o Biserică; nu are nici cea mai mică intenție de a-L urma pe Domnul său”.

Între timp, devenise la modă să te îndoiești de minunile lui Iisus, de Nașterea Sa feciorelnică, chiar și de Învierea Sa trupească. Înainte de a fi consacrat drept cel de-al patrulea cleric în rang în Biserica Angliei, David Jenkins a susținut următorul lucru: caracterul suprafiresc al faptelor lui Iisus este subiectiv, depinzând de modul în care fiecare credincios le percepe². Despre Învierea lui Iisus el afirmat, oarecum contrariat: „Sunt deranjat de ceea ce eu numesc «Dumnezeu și scamatoriile devoționale»”. A fost consacrat episcop de Durham pe 6 iulie 1984; două nopți mai târziu,

¹ Forum decizional în cadrul Bisericii Episcopaliene, format din clerici și mireni, similar Adunării Eparhiale în Biserica Ortodoxă.

² În original: „The miracles were in the eye of the beholder”.

un fulger a lovit din cerul înnorat și a ars până în temelii o aripă a catedralei.

Privitorilor le-a trecut prin minte gândul că s-ar putea să fi fost martorii unei minuni.

Acasă, în Baltimore, asemenea intrigi erau obositoare pentru soțul meu. Împreună cu alți cinci „preoți tulburați” au scris un document care afirma șapte puncte de ortodoxie teologică. Ei au numit-o Declarația de la Baltimore. Aceasta a iscat o mică furtună de praf, însă Biserica episcopaliană națională a continuat să se târască înainte nederanjată, ca un bivol indian pișcat de un țăntar.

În cele din urmă, Gary s-a decis; nu mai putea rămâne sub autoritatea unor episcopi apostazi; trebuia să se afle pe linia Ade-vărului. Dar încotro să se îndrepte? Pentru scurt timp, a luat în considerare gândul să „continue” cu Bisericile Anglicane, însă simțea că asta l-ar duce și mai departe de una, sfântă, sobornicească și apostolică Biserică. De asemenea, a început să fie de părere că anomalia compromițătoare se afla în însăși inima Anglicanismului. Simpatizata doctrină a „înțelegerii” sugera „să împărtășim aceleași rugăciuni, aceleași cuvinte despre credință, chiar dacă ele pot însemna ceva diferit pentru tine și pentru mine”. Nu aceeași credință, ci aceleași *cuvinte* despre credință – niște simple cuvinte lipsite de teie. În timp de pace, o Biserică n-ar avea nicio problemă în a supraviețui astfel, însă o asemenea Biserică, atacată constant de erezii, ajunge să facă *aggiornamento*, făcându-și țândări dreapta credință.

Catolicismul roman a reprezentat următoare alegere evidentă, ținând cont de Prevederile Pastorale³ conform cărora preoții episcopalieni căsătoriți devin preoți catolici căsătoriți. Însă, în mod ironic, literatura în favoarea Prevederilor a născut în noi profunde îndoieli. O carte intitulată *Married to a Catholic Priest* [*Căsătorită cu un preot catolic*] descrie în mod neintenționat o imagine sumbră: ni se va spune să ne vindem mobila, să trăim într-un apartament străin, fără să avem posibilitatea să ne pensionăm vreodată, ni se

³ O rânduială romano-catolică instituită în 1980 pentru a veni în ajutorul clericilor episcopalieni care doreau să intre în comuniune cu Roma.

va rândui să predăm într-un liceu, în loc să facem pastorație, și să facem parte dintr-un personal numeros, sub supravegherea unei călugărițe feministe ostile? În ciuda voioasei afirmații ale autoarei din concluzii – „s-au meritat toate” –, pentru mine nu s-ar fi meritat deloc.

Apoi, mai era și chestiunea teologică. Eram îngrijorați de urmele învățaturii despre mântuirea prin fapte din teologia catolică. De fapt, în general, teologia catolică ni se părea dezvoltată excesiv, forțată să analizeze fiecare simțire și să limiteze orice infinitate. Am numit-o „să bați cuie cu fruntea”.

Gary a fost invitat să se alăture unui mic grup de clerici protestanți pentru o seară alături de preotul ortodox Peter Gillquist, un adevărat evanghelizator, unde s-a și dus, luând cu sine niște întrebări grele; mai târziu, părintele Peter a spus despre Gary că, la acea vreme, a crezut că nu se va converti niciodată. Însă întrebările erau dovada unei lupte stringente. Părintele Peter l-a îndrumat pe Gary spre comentariile Sfântului Ioan Gură de Aur, care a susținut cu fermitate mântuirea prin credință. De exemplu, într-o omilie la I Timotei, Sfântul Ioan spune că cel mai bun scop al Legii este să ne arate că nu ne poate mântui; apoi, că ea „ne trimite la El, la Cel care poate să o facă”.

Ulterior, am reîntâlnit o lecție de istorie care mi-a scăpat în seminar, dar care acum dobândise o importanță vitală. În primii 1000 de ani, firul unității creștine a fost păstrat peste tot în lume în timpul zdrobitoarelor valuri ale ereziilor. Metoda a fost una colegială, nu autoritară; disputele erau soluționate în cadrul Sinoadelor Bisericii, ale căror decizii nu deveneau valide decât dacă erau acceptate de întreaga comunitate. Credința era într-adevăr comună: ceea ce se crede de toți oamenii, în toate timpurile, în toate locurile. Gradul de unitate atins astfel era impresionant. Deși au existat unele variații liturgice locale, Biserica a fost surprinzător de uniformă în credință și practică pe cuprinsul unor vaste distanțe și într-o vreme când comunicarea era departe de a fi una ușoară. Această unitate a fost atât de consistentă încât n-aș putea-o atribui decât Sfântului Duh.

Mai târziu, s-a produs o separare tot mai crescândă între Răsărit și Apus. Inițial, Biserica avea cinci centre: Ierusalim, Antiohia, Alexandria, Constantinopol și Roma. Episcopului Romei i-a

fost acordată o cinste specială, însă nu și un statut de autoritate. Însă, până în secolul al XI-lea, papalitatea căuta deja să-și extindă puterea peste Biserica din întreaga lume. De exemplu, papa și-a dorit să adauge cuvântul *filioque* („și de la Fiul”) crezului niceean, care se afla în uz comun din 325 d.Hr. Deși, la o primă vedere, această controversă pare insignifiantă, ea schimbă Treimea – vizual vorbind – dintr-un triunghi cu Dumnezeu Tatăl în vârf cu unul răsturnat, atât cu Tatăl, cât și cu Fiul deasupra Sfântului Duh.

Ceilalți patru patriarhi au obiectat că Sfântul Duh nu ar fi așteptat 1000 de ani ca să clarifice rolul episcopului Romei și au susținut că este necesar că doar un sinod al Bisericii poate să modifice crezul. Conflictul a degenerat, nunțiul papal excomunicându-l pe patriarhul Constantinopolului în ziua de Crăciun a anului 1054.

Atunci când, în această schismă a unei Biserici față de celelalte patru, Apusul s-a separat de Răsărit, Bisericile Ortodoxe au continuat unite, după cum o fac până astăzi (expresiile „Rusă Ortodoxă”, „Greacă Ortodoxă” și așa mai departe sunt doar forme naționale ale aceleiași Biserici din întreaga lume.) Spre deosebire de Biserica Apuseană, cea Răsăriteană a trecut prin al doilea mileniu creștin fără să fie fragmentată de dispute teologice. Asta în ciuda cumplitelor martirii și a persecuții: se estimează ca ar fi murit 20 de milioane de ortodocși ruși doar în acest secol.

Roma, simțindu-se liberă să creeze noi învățături, a continuat să introducă adaosuri credinței. Când, 500 de ani mai târziu, a apărut Reforma, a fost animată de dorința de a se reveni la forma originală. Însă cei care declanșaseră Reforma aveau doar Biblia ca să-i ghideze, pe care omul simplu o poate interpreta în feluri deosebit de diferite, după cum o arată numărul de aproape 2.500 de grupuri protestante diferite „fundamentate pe Biblie”. Asemenea unor grădinari necunoscători care intră într-o grădină împresurată, reformatorii, croindu-și un drum necunoscut, au retezat cu macetele ceea ce a fost recunoscut în primii 1.000 de ani de creștinism: Sfintele Taine, preacinstirea Fecioarei Maria, prezența reală în Euharistie. Protestanții încercau să redescopere vechea Biserică, însă, pe de altă parte, ei au creat un tablou cu mături zburătoare precum în „Ucenicul vrăjitorului”⁴, toate încercând să măture credința de conținutul ei milenar.

⁴ Este vorba de poemul lui Goethe din 1797, *Der Zauberlehrling*.

Aceste conflicte doctrinare au contribuit la tendința apuseană de a face credința mai *assensus* decât *fiducia*⁵, formularea a tot mai multe idei despre Dumnezeu în loc să I te încredezi Lui. Biserica Ortodoxă, scăpând de această discordie, a putut să admire fluturile fără să trebuiască să-i fixeze capul pe un suport. De exemplu, decât să supra-definească prezența lui Iisus în Euharistie sau să elimine cu totul acest concept, ortodocșii se mulțumesc să spună că, pur și simplu, pâinea și vinul devin Trupul și Sângele lui Hristos pentru că se „prefac”. În teologia ortodoxă există smerenie, tendința de a lăsa taina să rămână dincolo de înțelegere.

Atitudinea dogmatică a credinciosului ortodox trebuie să fie în același timp smerită și inocentă, ca a unui prunc: suntem păcătoși, primind covârșitoarea dragoste a lui Dumnezeu și stăm cu recunoștință înaintea Sa. Sunt de părere că acesta este unul dintre motivele pentru care sărutăm atât de mult – sărutăm icoanele, Evanghelia, crucea și ne sărutăm unii pe alții cu sărutul păcii. Duminica, participăm la liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur (347-407 d.Hr.) și-I mulțumim lui Dumnezeu că L-a trimis pe Fiul Său „în lume să-i mântuiască pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu”. Pocăința prin recunoștință este atât de constantă în cultul ortodox încât membrii New Age, atrași de clopotele și mișmele tainice, descoperă că nu pot rezista mai mult de câteva săptămâni fără să se convertească.

M-am grăbit să vorbesc anticipativ despre Adevărul Ortodoxiei care a pregătit calea soțului meu. La acea vreme, nu simteam nimic în acest sens. Ortodoxia îmi era prea străină, prea veche, prea stranie. Nu-mi păsa ce spuneau; pur și simplu, nu puteam să cred că așa arătase cultul Bisericii primare – toată aglomerația de brizbizuri din aur, tămâie și veșminte bizare...

Vaga mea presupunere privind primii creștini era că nu făceau decât să stea pe jos, probabil în blugii lor albaștri, vorbind

⁵ Concept al teologiei clasice conform căruia *notitia* (înțelegerea conținutului de credință creștină), *fiducia* (încrederea) și *assensus* (înălțarea minții la adevărul unei anumite afirmații doctrinare) alcătuiesc conceptul biblic de credință.